

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

СВІТОГЛЯД – ФІЛОСОФІЯ – РЕЛІГІЯ

Збірник наукових праць

Заснований у 2011 р.

Випуск 4

За заг. редакцією д-ра філос. наук, проф. І. П. Мозгового

СУМИ
ДВНЗ “УАБС НБУ”
2013

20. Хижняк З. И. Киево-Могилянская академия / З. И. Хижняк. – К. : Высшая школа, 1988. – 268 с.
21. Шовкун Ю. І. Політико-адміністративна, господарська, благодійна та військова діяльність П. Калнишевського: автореф. дис. ... канд. іст наук : 07.00.01. / Ю. І. Шовкун, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – 23 с.
Отримано 30.01.2013

Summary

Zyakun Alla. Private charity in the educational sector in Ukraine: past and present time.

For ages a kind of tradition like a social support in the form of charitable activity, basis on kindness, love and help each other formed on the Ukrainian lands. In this article the private initiative and charitable activities analyzed as an important source of private support for educational and cultural development of the society. Also it actualized value of charity work in the past and present time, made conclusions about the necessity of revival charity at the national and personal level. Ukraine has a rich historical traditions of the private educational charity, but unfortunately it was in the past. Lost in Soviet time old "style" of charity gradually forms anew. The history of charity work evoking a particular interest in Ukraine now, but restore these charities, especially educational one, is not so simple.

Keywords: *charity, educational charity, the law of charity, charitable image, private initiative.*

УДК 130.3

Олександр КОРНІЄНКО

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО ПОЛІЕТНІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті аналізується політика мультикультуралізму в сучасному поліетнічному суспільстві і доцільність її застосування в Україні.

Ключові слова: *мультикультуралізм, толерантність, нація, громадянська ідентичність, асиміляція, поліетнічність.*

Постановка проблеми. Однією із визначальних ознак сучасного етапу розвитку суспільства є зміцнення його інтеграції при одночасному різкому збільшенні його різноманітності. Таке протиріччя ставить проблему розвитку і збереження в окремо взятій країні і світі в цілому культурних відмінностей, співіснування культур різноманітних співтовариств (етнічних, релігійних) з метою їх взаємопроникнення, збагачення і розвитку в загальнолюдському, загально цивілізаційному руслі світової культури. Мультикультуралізм як політика, як теорія, як ідеологія, як принцип є одним із варіантів вирішення даної проблеми.

Аналіз актуальних досліджень. Не дивлячись на те, що мультикультуралізм виникає в другій половині минулого століття, його світоглядні принципи можна бачити у творах корифеїв вітчизняної суспільної думки минулого (І. Франка, М. Драгоманова, В. Липинського), сучасності (Ю. Римаренка, Б. Попова, М. Поповича, В.Євтуха, В. Ткаченка), іноземних суспільствознавців (Ф. Гекмана, Ф. Гелнера, Р. Шпорлюка, Д. Эйдельмана, Е. Паїна та ін.).

Метою статті є аналіз дієвості політики мультикультуралізму в сучасних провідних країнах світу і перспективи її реалізації в Україні.

Виклад основного матеріалу. У жовтні 2010 року, на зустрічі з молодими членами Християнсько-демократичного союзу (ХДС) в Потсдамі канцлер ФРН Ангела Меркель заявила, що спроба побудувати мультикультурне суспільство в Німеччині “повністю провалилася”. Меркель сказала: “Концепція, за якою ми в теперішній час живемо пліч о пліч і щасливі цим фактом, не працює”. Вона також заявила, що іммігранти повинні інтегруватися, приймати культуру Німеччини і її цінності. Ще раніше широкий громадський резонанс мало інтерв’ю журналу “Lette International” члена ради директорів Німецького федерального банку і члена Соціал-демократичної партії Німеччини Тіло Саррацина, який заявив, що значна частина арабських і турецьких іммігрантів абсолютно на готові і навіть не бажають інтегруватися в німецьке суспільство. Саррацин заявив: “Інтеграція є завдання того, хто інтегрується. Я не зобов’язаний терпіти того, хто нічого для цього не робить. Я взагалі не зобов’язаний нікого терпіти, хто живе на засоби держави, заперечує цю державу, не турбується про освіту своїх дітей і постійно народжує на світ маленьких “дівчаток-в-хустках”.

В унісон німецьким політикам про крах мультикультуралізму заявили лідери інших провідних країн Західної Європи Д. Кемерон, Н. Саркозі.

Таке самобичування лідерів країн, які є законодавцями політичної моди на європейському континенті, викликало неабияку ейфорію у противників політики мультикультуралізму світі, і певну ейфорию у нашій країні, особливо серед тих політиків та їх прихильників, улюбленим гаслом яких є “Чемодан, вокзал, ... (далі вказується назва країни за вибором)!”.

Але чи правильно застосовувати кліше мультикультуралізму до української дійсності у такій досить тонкій сфері, як міжетнічні стосунки.

Проблема мультикультуралізму не випадково пов’язується з проблемою мігрантів. Сама ідея мультикультуралізму виникає у другій половині ХХ ст. в Європі, коли вона передбачала перш за все включення в її культурне поле елементів культур іммігрантів з країн “третього

світу” (у томі числі і з колишніх колоній європейських країн). Красивим терміном “мультикультуралізм” політики, за якими стояли крупні промисловці, фактично вирішували свої тактичні задачі, однією із яких був притік дешевої іноземної робочої сили. Бізнес взагалі здебільшого керується конкретними інтересами, а не абстрактними принципами на кшталт милосердя і гуманізму. Керуючись не принципами, а інтересами, Європа, спочатку, захоплювала колонії, а потім пішла на вихід із колонії та “імпорт” робочих рук. Великі держави захоплювали колонії не для того, щоб тотально контролювати території, вони намагались отримувати надприбутки і не давали можливість закріпитися в колоніях своїм конкурентам. Але в ХХ столітті стало зрозумілим, що існують інші методи використання ресурсів і ринків залежних територій, необтяжені відповідальністю за їх внутрішню і зовнішню політику. Не обов’язково втручатися в тамтешні справи для того, щоб викачати нафту чи добувати золото. Місцевий панок справиться з підданими краще, аніж елітний військовий експедиційний корпус.

Вважалося, що мігранти, які виконували роль дешевої робочої сили, покинуть країну, коли в них відпаде потреба. Як сказала фрау Меркель, “ми самі себе тішили і говорили собі: “вони у нас не залишаться, колись вони поїдуть”, але так не сталося”. З самої Німеччини, накопивши грошей, поїхало багато іспанців, італійців, португальців, які приїздили на роботу в Німеччину. Але різниця в рівні життя між європейським Середземномор’ям, з одного боку, і Турцією і Північною Африкою, з іншого, досить велика. Багато мігрантів, здебільшого із Турції, віддали перевагу залишитися в Німеччині, перевізши туди свої сім’ї і завівши дітей. Європейці, які не розраховували на таку довгострокову перспективу, не прикладали достатньо зусиль, щоб асимілізувати мігрантів. А між тим з’явилося друге, третє покоління мігрантів – діти, правнуки мігрантів першої хвилі. Якщо представники першої хвилі міграції використовувались на низькооплачуваних роботах і були вдячні за це (врешті решт життя в передмістях того ж Парижа чи Лондона було значно кращим, аніж існування в африканських країнах, які отримали незалежність). То їх діти вже захотіли більшого. Вони відчували блага цивілізації і не порівнюють своє становище з тим, які б вони мали блага на батьківщині своїх пращурів. Їх батьківщина Європа, і цим вони відрізняються від першого покоління. Між тим європейські суспільства не готові вважати їх цілком своїми. І ті не можуть знайти своє місце у європейських співтовариствах. Самі мігранти, ставши частиною європейського суспільства, самі хочуть жити на європейському рівні, і будуть нехтувати “чорною роботою”, заради якої їх завозили і продовжують завозити. Врешті решт накопилася критична маса людей,

які усвідомлюють своє потурання і все менше згодні з цим миритися. У XVIII ст. Вольтер якось зауважив, що хоча всі люди народжуються вільними, але мешканці Тімбукту про це не знають. Відомий гуманіст Джордж Оруелл продовжив думку, що в XX столітті і мешканець Тімбукту дізнався про це, і з тих пір світ не знає спокою.

В останнє десятиліття в Німеччину, як і в інші країни Євросоюзу, хлинули сотні тисяч арабів, які ще з більшими труднощами асимілюються в європейському суспільстві. На сьогодні в Німеччині знайшли свою другу батьківщину 16 млн. іммігрантів із різних країн. Біля 4 млн. (5 % населення країни) з них мусульмани, які на чужині живуть своїми традиціями, зберігаючи свою культуру, віру, а тому не проявляють бажання інтегруватися в німецьке суспільство і культуру, вихідці із інших країн теж мало чим відрізняються від них.

У міру зростання національних громад асиміляція мігрантів уповільнюється. “Нові європейці” не хочуть засвоювати мову, знайомитися з культурою Європи, нехтують громадянськими інститутами, віддаючи перевагу тому, щоб варитися у власному середовищі, формуючи замкнені земляцтва, які підпорядковуються своїм традиційним лідерам і яким обтяжливі чужі для них закони, якщо тільки вони (закони) не відносяться до отримання щедрих соціальної допомоги і безкоштовного житла. Часто вони не просто зберігають свою релігію, але обирають найбільш екстремальні її форми (зокрема, можна згадати демонстрації на підтримку шаріату у Великій Британії, а 40 % мусульман Британії виступають за те, щоб у “переважно мусульманських” районах офіційно ввели закони шаріату).

До речі, іслам став другою за чисельністю adeptів релігією Старого світу. Внаслідок народжуваності і продовження мусульманської імміграції із країн Північної Африки і Близького Сходу процес ісламізації Європи, на думку експертів, буде лише прискорюватись. Мігранти із мусульманських країн мало цікавляться цінностями і долею Європи, як такої (наприклад, в Британії, перед Різдом, з’явилися плакати, які стверджували, що це свято – “зло”. Це стало початком кампанії, організованої 27-річним Абу Румайсом. Він заявив: “Різдво – це брехня, і наш обов’язок як мусульман атакувати його. Але нашою основною метою є плоди Різдва, такі речі, як вживання алкоголю, непорядковані сексуальні стосунки, які зростають в цей час... Ми сподіваємося, що наша кампанія мусить людей усвідомити, що іслам – єдино вірний шлях, щоб уникнути всього цього”. Така поведінка мігрантів не може не викликати відторгнення у європейців. Останні парламентські вибори у країнах Старого Світу показали, що багато європейців не бояться

здатися не толерантними. Вони масово голосують за представників правих партій, які обіцяють повернути країни до традиційного європейського способу життя чи борються з радикальним ісламом. Проблема взаємовідносин з емігрантськими співтовариствами стає головним питанням внутрішньополітичного порядку денного в країнах Західної Європи.

Тим не менше, не дивлячись на заяви про провал спроби створити мультикультурне суспільство, провідні країни Європи продовжують підтримувати імміграцію.

По-перше, тому що вимагає свого вирішення гостра демографічна криза. Схід переселяється на Захід з дозволу останнього, бо відмінність між ними не географічна, а демографічна. Всі цивілізовані співтовариства переходять від стану з високою народжуваністю і високою смертністю до стану з низькою смертністю і низькою народжуваністю. Зрозуміло, що прикладом першого є Схід, а другого – Захід. За прогнозами вчених в наступні двадцять п'ять років у світі народиться ще два мільярди людей, в тому числі 50 млн. в розвинутих країнах і 1 млрд. 850 млн. – у відстаючих. Якщо цей прогноз підтвердиться, то людство чекає велике переселення народів. Всі народи завжди мігрували з районів де вижити важко в інші. П'ятдесят років тому середній мешканець багатой країни заробляв у 50 разів більше, ніж середній мешканець бідної країни. Сьогодні він заробляє у 130 разів більше. В розвинутих районах Європи населення старіє, наприклад в Німеччині щорічно ідуть на пенсію 200 тис. німців. Народжуваність не перекриває смертності, населення зменшується, тому ці райони потребують робочих рук.

По-друге, як було зазначено вище, залишається потреба в робочих руках. І хоча багато виробництв вдається вивести в регіони дешевої робочої сили, але з послугами так чинити важче (двірників, покоївок, сантехників треба тримати під рукою, адже квартиру в Польщу, чи України не повезеш). Однак потреби в такій кількості робочих рук в Європі не має. В останній час в Європі склалася досить специфічна постіндустріальна структура праці – висока продуктивність при трьох-чотирьох денному тижню. Основна маса виробництв покинула “Стару Європу” і влаштувалася або в “молодій Європі”, або в Китаї. Залишились управлінські контори і розробка. Основна маса населення зайнята в державному управлінні, в сфері обслуговування, де завгодно – лише не у виробництві. Один працюючий європеєць вимушений з кожним роком утримувати все більше і більше утриманців. Тоді знову виникає питання для чого Європі ще і “трудова” міграція, більша частина якої приїздить аж ніяк не трудитися?

По-третє, і це дає відповідь на вище поставлене питання, тому що певним політичним силам в самих країнах Старого Світу потрібні голоси соціальщиків, які стабільно віддаються “лівим”, яскравим підтвердженням тому є перемога на останніх президентських виборах у Франції соціаліста Франсуа Олланда.

Що можуть зробити європейські країни, щоб покращити становище з мігрантами? Звичайно, можна назвати популістські, силові заходи на кшталт масових насильницьких виселень (наприклад у Франції виселення ромів), законодавчо закріпленої системи жорстокої дискримінації за культурною ознакою – “асимілюйся або до побачення”, створення жорстких бар’єрів на кордонах, обмеження в’їзду легальних мігрантів, боротьба з нелегальною міграцією і таке інше.

Але причини кризи мультикультуралізму (звідки і проблема імміграції) криються значно глибше – у кризі культури самої Європи.

Ідеологія мультикультуралізму, сформована “лівим” післявоєнним рухом як реакція на нацизм і фашизм, є іншою крайністю. Передбачалося, що нова європейська культура повністю відмовиться від консерватизму, націоналізму і християнської релігійності – і стане зручним середовищем для вирішення старих конфліктів і адаптації прибуваючих мігрантів із країн “Сходу” до “вільного світу”. Але відбулося все навпаки: радикально ослаблена “автохтонна” культура Європи нічим не привернула до себе мігрантів (окрім соціальних благ і мрій про “красиве життя”). Масово переїжджаючи до Старого Світу, вони зберігають свою самобутність і відособлюються від “безликих європейців”. По суті в Європі відсутній конфлікт між християнством та ісламом, тому що європейська цивілізація історично ослаблена секуляризмом Нового часу, який, прийшовши на зміну Середньовіччю, фактично визначив всю новітню історію європейської цивілізації. Релігійний філософ С. М. Булгаков так оцінив ці історичні етапи: “Середні віки і Новий час настільки протилежні і, разом з тим, настільки схожі між собою, як увігнутість і випуклість одного й того ж рельєфу, який розглядається з різних боків. Середні віки стверджували тільки божественне начало в житті... прагнучи в ім’я цього божественного начала задушити людське начало і його свободу... Навпаки, Новий час, у своїй однобічній реакції проти Середньовіччя, схильний і зовсім забути про божественне начало; повністю поглинутий розвитком чистої людськості, він стоїть на межі безбожництва, яке практично нестримно переходить у язичницьке багатобожжя, натуралізм та ідоловшанування. Середньовіччя визнавало ... небо і тільки змиралося, як із неминучим злом, з землею; Новий час знає переважно землю, і тільки для приватного, особистого вживання, ніби на свято в храмі, згадує небо” [1, с. 169–170]. Ці рядки, написані на початку ХХ століття є актуальними,

тому що дозволяють зрозуміти глибинні причини кризи європейської цивілізації, її слабкість і немічність перед викликами сучасності. Цитата може бути ще актуальнішою, якщо характеристику, дану автором Середньовіччю, застосувати до характеристики сучасного ісламу. Іслам ще не пройшов до кінця свого Середньовіччя, яке вже пережило християнство.

У сучасному європейському суспільстві пануючим є постмодерністське світорозуміння, світоглядний менталітет, який заперечує субординативізм та ієрархічність у розумінні буття і перш за все у власне людських його проявах. Так, зокрема, в сучасних дослідженнях вищих психічних функцій все більшого значення надається такому явищу, як поліфонічність та гетерархічність (на відміну від ієрархічності) організації явищ духовного життя людини. Проте субординативізм, який цілком природньо має свої межі, відіграє значну організаційно-регулятивну функцію в людській поведінці. І це стосується не тільки архаїчної свідомості, а й свідомості сучасної людини.

Як свідчить історичний досвід, відмова від субординативізму породжує серйозні колізії в людській поведінці, відбувається розмивання ціннісних регулятивів людської діяльності, найглибших смислових структур поведінки. Руйнуються, зокрема, смислові структури, засновані на суперечності між величчю і ницістю, силою і слабкістю, істиною і брехнею, смислом і безглуздістю, успіхом та поразкою, героїзмом та боягузством. Персоналізовані ідеали та “референтні особистості” суспільства виявляються водночас ідеалами й антиідеалами, героями й антигероями. Альтернативні начала співжиття переплітаються, межа між полюсами поступово зникає. За такої ситуації відмова від ієрархістських уявлень про світ та людину завершується повною світоглядно-ціннісною розгубленістю. Така “децентралізація” може обернутися тим, що звільнення різноманіття культурнотворчої активності людини від пов’язаності єдиним началом постане водночас і звільненням сил саморозпаду культури. Про цю небезпеку все частіше говорять нині культурологи, її болісно переживають політики, вона торкнулася всіх сфер людської життєдіяльності.

Образ життя сучасного європейця націлений на життя заради сьогодення, весь сенс діяльності людини зводиться до збагачення до нескінченності, до споживацтва. Життя заради грошей породжує бездуховність, руйнує в особистості гармонію розуму, інтуїції і почуттів, а це – джерело стресів, деградації, масового розпаду сімей, особистісного відчуження і болісного ізоляціонізму.

Толерантність як соціальна цінність, яка забезпечує права людини, свободу і безпеку, збереження різноманітності, природнього права на відмінність, несхожість, інакшість, починає тлумачитися як моральний

нігілізм, індиферентність до різноманітних проявів аморалізму, до тих цінностей, які формувалися віками.

“Толерантність” і “мультикультуралізм” у європейському виконанні більше працюють не на інтеграцію іноземців чи тим більше асиміляцію (як у минулі століття), а на сегрегацію і створення “п’ятої колони” Півдня, яка не проти взірвати “безбожний Захід” зсередини. Інтеграція можлива в сильну домінуючу культуру, а не в “толерантність” і “безликість”.

До речі толерантність, яка полягає в наданні іншим право жити у відповідності із своїм світоглядом, не повинна надавати іншим право бути не толерантним. А так, в силу ідеології політичного ісламу, мігранти із мусульманських країн, вважаючи землі “невірних”, такими, що належать ісламській уммі (спільноті – *О. К.*) за даним Богом правом, не рахуються з господарями і ведуть себе в їх будинку не чемно. Велика чисельність дозволяє створювати паралельні соціально-культурні структури, в яких громада замикається як у фортеці і звідти робить набіги на автохтонів (тих же німців, чи англійців); утворюється щось на зразок Кримського ханства Гирейів, до того ж на території європейських країн.

Для того щоб толерантність працювала, її повинні визнавати обидві сторони, що для представників деяких релігійних і етнічних співтовариств є неприйнятним апріорі.

Криза мультикультуралізму в Європі полягає в тому, що держава і суспільство постають у вигляді окремих розрізнених утворень, які живуть пліч о пліч, але не співпрацюють, не ідентифікують себе як єдину державу. Вихід, на думку відомого російського експерта, керівника центру по вивченню ксенофобії і недопущення екстремізму Інституту соціології РАН Еміля Паїна бачиться в тому, що основою державної політики в поліетнічному суспільстві “повинна стати політика громадянської ідентичності”.

Громадянська ідентичність складає основу “західної” моделі нації, яка розглядає націю як поліетнічне утворення, як спільноту, що об’єднує людей різних етнічних спільнот, що ґрунтується на політико-юридичній рівності її членів. В протилежній “східній” моделі нація – це спільнота людей, об’єднаних спільним походженням. Те місце, яке має закон у західній громадянській моделі, в етнічній моделі посідає народна культура, в першу чергу мова, звичаї, традиції. В одній моделі верховенство має закон, в іншій – традиція.

Країни західної Європи з їх диктатурою закону, віковими демократичними традиціями вирішують проблему мультикультуралізму, була б політична воля. Сама проблема в тому, що їй ніхто не приділяв серйозної уваги, ще раз можна згадати слова Меркель зміст яких, “ми

думали що вони самі, а вони самі не хочуть”, тобто існувала “повна гармонія”, коли одні не хочуть, а іншим і не потрібно. Але “гармонія” закінчується, і тепер та ж Німеччина йде назустріч мусульманам, із турків буде намагатися робити німців турецького походження. Тим більше, як це робиться, демонструють країни Нового Світу США та Канада, які з успіхом справляються з процесом міжнародної міграції, створивши надетнічну модель, інтегруючи мільйони емігрантів. Корінні американці негативно ставляться до мігрантів, особливо нелегалів, здебільшого із-за того, що ті займають їх робочі місця, але це скоріше “економічна”, а не “культурна” реакція. Американська нація є яскравим прикладом “західної” моделі, компонентами якої є історична територія, політико-юридична рівність членів, спільна громадянська культура та ідеологія. Громадянська культура, а не культура певного етносу. Громадянська культура розвивається не замість етнічних культур, а разом з ними. У США відсутня офіційна державна мова, англійська мова законодавчо не закріплена як державна мова країни (на федеральному рівні), у деяких штатах законодавчо закріплені як офіційні декілька мов.

Досвід політики мультикультуралізму країн західної Європи, США і Канади є цінним і повчальним для України.

В Україні процес формування громадянської (політичної) нації проходить досить складно. Якщо українська етнічна нація – це продукт історії, що увібрав у себе досвід століть, то українська поліетнічна “нація” – це швидше феномен майбутнього. Взагалі, так звана українська поліетнічна “нація” – це громадяни держави, що усвідомлюють себе як єдине “ми” без розподілу за етнічними ознаками.

В поліетнічному суспільстві етнічні ознаки (мова, звичаї, традиції) можуть стати чинниками, які не об’єднують, а навпаки роз’єднують суспільство. Актуальними залишаються думки В. Липинського викладені в його листі до Богдана Шемета написаного у Райхенау 12 грудня 1925 р.: “Коли Ви хочете, щоб була Українська Держава – Ви мусите бути патріотами, а не шовіністами.

Це значить, перш за все, що Ваш націоналізм мусить спиратися на любов до своїх земляків, а не ненависть до них, за те, що вони не українські націоналісти. Для Вас, наприклад, мусить бути ближчий український москвофіл чи польонофіл ..., аніж чужинець, який Вам мав би допомогти визволитися від Москви чи від Польщі. Ви мусите все своє почуття і весь свій розум зосередити на тому, щоб найти розуміння, найти спільну політичну мову з місцевим москвофілом чи польонофілом – іншими словами: сотворити з ними разом на Українській Землі окрему державу...

Бути патріотом – це значить бажати всіма силами своєї душі створення соціального, державного і політичного співжиття людей, що мешкатимуть на Українській землі, а не мріяти про втоплення в Дніпрі більшості своїх же власних земляків. Бути патріотом – це значить перш за все вимагати гарних і добрих учинків від себе, як від українця, а не перш за все ненавидіти інших тому, що вони “не українці” [2, с. 745–746]. Справді, здається, бути історично обмеженим – це значить прикривати свою духовну пустку лише вигуками про “неньку Україну”, про “рідну мову”, про те, що “ми – українці!”, про клятих “москалів і ляхів” і т.п., а не робити корисні справи для України.

Важливим консолідуючим чинником нації повинне стати, в першу чергу, відчуття громадянства України, яка однаково дбає про своїх синів і дочок, не розділяючи їх за етнічною, соціальною, расовою, релігійною чи іншими ознаками. Це об’єктивний процес, який слід постійно підтримувати і розвивати, спираючись на ідеали свободи, братерства, поваги до священних прав людини та громадянина. Процес національної емансипації повинен відбуватися в напрямку загальнодемократичному, проєвропейському.

Висновки. Отже, незважаючи на існуючі недоліки і помилки в реалізації мультикультуралізму, альтернативи йому в сучасному поліетнічному суспільстві, яке базується на засадах гуманізму, свободи культурного самовираження, демократії не існує, в тому числі для України, якщо вона себе бачить європейською, демократичною країною.

Література

1. Булгаков С. Н. Средневековый идеал и новейшая культура. // Два града : в 2 т. – М. : Путь, 1911. – Т. 1. – 303 с.
2. Римаренко Ю. І. Мала енциклопедія державознавства. – К. : Генеза, 1996. – 942 с.

Отримано 30.01.2013

Summary

Korniyenko Olexandr. Multiculturalizm as a model of modern polyethnic society.

The article analyzes the policy of multiculturalism in modern polyethnic society and the importance of its implementation in Ukraine. From the point of the author's view in spite of the drawbacks and mistakes made in the realization of multiculturalism there is no alternative for it in a modern polyethnic society that is based on the basis of humanism, freedom of cultural self-expression, democracy. It concerns Ukraine indeed.

Keywords: *multiculturalism, tolerance, nation, civil identity, assimilation, polyethnicity.*